

УДК 336.1:334.012.64(330.3)

Сучасні реалії фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні

Сирветник-Царій В.В.

кандидат економічних наук,

Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва

Проведено дослідження розвитку малого підприємництва, аналіз джерел фінансування його розвитку з метою встановлення напрямів підвищення ефективності фінансового забезпечення підприємництва на перспективу. Проблеми надання державної підтримки у сфері фінансування розвитку малого підприємництва пов'язані із відсутністю коштів у державному бюджеті на реалізацію відповідних державних програм, недостатнім фінансуванням регіональних програм розвитку підприємництва, проблемами отримання кредитних коштів, залучення інвестиції тощо. Вирішення окреслених проблем безпосередньо залежить від державної політики підтримки розвитку підприємництва.

Ключові слова: фінансове забезпечення, підприємництво, мале підприємництво, розвиток, самофінансування, державне фінансування.

Сирветник-Царій В.В. СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Проведено исследование развития малого предпринимательства, анализ источников финансирования его развития с целью установления направлений повышения эффективности финансового обеспечения предпринимательства на перспективу. Проблемы предоставления государственной поддержки в сфере финансирования развития малого предпринимательства связаны с отсутствием средств в государственном бюджете на реализацию соответствующих государственных программ, недостаточным финансированием региональных программ развития предпринимательства, проблемами получения кредитных средств, привлечения инвестиции и тому подобное. Решение очерченных проблем непосредственно зависит от государственной политики поддержки развития предпринимательства.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, предпринимательство, малое предпринимательство, развитие, самофинансирование, государственное финансирование.

Syrvetnik-Tzariy V.V. MODERN REALITIES OF FINANCIAL PROVIDING OF DEVELOPMENT OF SMALL ENTERPRISE ARE IN UKRAINE

Study of small enterprises' development, their development sources analysis, is implemented due to the aim of efficiency increasing ways development their financial security for a big amount of time. Problems of state financing in small enterprises' sphere are connected with lack of funds state budget for state program realization, deficient regional programs' of entrepreneurship development financing, problems with credit funds, investments, etc. The solving of named problems depends on the public policy's decisions about entrepreneurship support.

Keywords: financial security, small enterprise, development, self-finance, state financing.

Постановка проблеми. В умовах стійкої кризи економіки України, підсиленої проблемами політичного характеру, зростання світової конкуренції особливо важливо створити сприятливі умови для розвитку підприємства, особливо малого. Важливу роль у такому стимулюванні розвитку малого підприємства відіграє створення належного фінансового забезпечення.

Світова практика показує важливість застосування державних програм розвитку підприємства, пов'язаних із прямим фінансуванням окремих бізнес-проектів та створенням сприятливих умов для залучення різного роду інвестицій, кредитів та отримання пільг. Вибір ефективних форм та методів підтримки роз-

витку підприємства сприяє розвитку конкурентного та інноваційного середовища, підвищенню рівня життя населення.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання висвітлені у працях українських науковців І.А. Бланка, Т. Васильціва, Л. Воротиної, В.Є. Вороткіна, Т. Ковальчук, В.П. Кудряшова, П.С. Рогожина, В.Г. Федоренко. У праці О.І. Куцика розглянуто стан і перспективи фінансового забезпечення розвитку малого підприємства та запропоновано реалізацію системного підходу для формування державної фінансової підтримки [1]. Світовий досвід фінансового забезпечення розви-

тку малого підприємництва та його впровадження у вітчизняну економіку висвітлено у праці І.А. Ломачінської [2]. У.З. Ватаманюк-Зелінська [3] проаналізувала вплив бюджетного фінансування на розвиток підприємництва. Учені С.В. Льовушкіна, Ю.М. Єфімова, О.М. Лабенко запропонували враховувати фінансування малого підприємництва як один із факторів при розробці алгоритму забезпечення стійкості розвитку на різних стадіях життєвого циклу [4]. Враховуючи значні теоретичні доробки з даної проблематики, виникає необхідність дослідити стан, проблеми та перспективи їхнього розвитку в світлі останніх змін економічного становища України.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження розвитку малого підприємництва, аналізу джерел фінансування його розвитку та встановлення напрямів підвищення ефективності фінансового забезпечення підприємництва на перспективу.

Виклад основного матеріалу. Роль та значення малого підприємництва для розвитку економіки держави переоцінити неможливо: малі підприємства в значній мірі вирішують проблеми зайнятості населення; забезпечують формування конкурентного середовища; оперативно реагуючи на зміни кон'юнктури ринку, підвищують гнучкість економіки країни; стимулюють розвиток економіки шляхом забезпечення приросту валового внутрішнього продукту.

Становлення підприємництва в Україні відбувається нерівномірно. Сучасні тенденції його розвитку носять негативний характер, що підтверджується аналізом даних офіційної статистики.

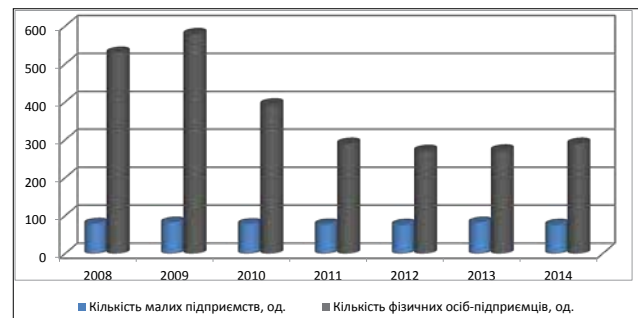
Зважаючи на те, що сучасні стандарти статистичної служби виділяють в числі суб'єктів малого підприємництва малі підприємства та фізичних осіб підприємців, доцільно проаналізувати тенденції їх розвитку та господарювання в сучасних умовах.

Найбільш інформативним і порівнюваним показником розвитку малого підприємництва є кількість підприємств на 10 тис. населення. Відтак, за даними рисунка 1 проаналізовано даний показник за 2008–2014 роки.

Період дослідження даних розвитку малого підприємництва визначено з точки зору доцільності порівняння основних індикаторів його розвитку з моменту виникнення світової фінансової кризи і сучасного стану. Отже, за даними рисунка 1 визначено, що на 10 тис. населення протягом 2008–2014 чисельність малого підприємництва суттєво скоротилась:

на 45,3%, тобто на 240 од. – фізичні особи – підприємці і на 3,8%, тобто на 3 од. – малі підприємства. Тобто посилення фінансової кризи значною мірою негативно вплинуло на розвиток підприємництва в Україні. Загалом, кількість малих підприємств скоротилась на 9,9%, тобто на 32 тис. підприємств, а фізичних осіб – підприємців – на 12%, тобто на 214 тис. суб'єктів підприємницької діяльності. Порівняно зі світовою практикою, загальне число суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. населення у 2014 р. – 76 од. є більшим, ніж у Великобританії на 17 од., Німеччині – на 33 од., проте меншим, ніж у США – у 93 рази, ніж в Японії – у 7,7 рази [6].

Попри зниження кількості суб'єктів малого підприємництва, їх частка у загальній чисельності суб'єктів підприємницької діяльності залишається дуже високою – на рівні 99%.

Рис. 1. Кількість суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць

Джерело: [5]

Створення робочих місць, працевлаштування населення, і, як наслідок скорочення безробіття є однією із найважливіших функцій підприємництва. За статистичними даними, протягом 2008–2014 рр. спостерігається тенденція до скорочення як кількості зайнятих працівників, так і кількості найманих працівників у зазначеному секторі економіки, а втрата кількості робочих місць складає – 1255,1 тис. робочих місць (табл. 1).

Загалом у 2008–2014 роках чисельність зайнятих у сфері малого підприємництва зменшилася на 33,7%, у т.ч.: малих підприємств – на 27,3%, фізичних осіб – підприємців – на 38,4%. Щодо кількості найманих працівників, то їх кількість, відповідно, зменшилася на 33,5%, а саме: малих підприємств на 28,2% та фізичних осіб – підприємців – на 41,1%. Особливо тенденції зменшення кількості зайнятих у сфері малого бізнесу та їх частки у загальній кількості зайнятого насе-

лення розпочались у 2010–2011 рр., що зумовлене очікуваннями введення у дію податкових реформ щодо єдиного соціального внеску, який сприяв посиленню податкового тягаря суб'єктів малого підприємництва, та посилися після виникнення суспільно-політичної кризи в державі.

Щодо зайнятості населення, то на сферу малого підприємництва припадає більше половини зайнятого населення України, хоча цей показник має тенденції до зниження й у 2014 р. він склав 59,7% проти 63,2% у 2008 р. Частка найманих підприємств практично не змінилась у 2014 р. проти 2008 р. і становила загалом 41-36% від загальної чисельності найманих осіб.

Зниження кількості малих підприємств та скорочення чисельності зайнятих у сфері малого підприємництва пов'язані із погіршенням його фінансового стану. Загалом, структурний розподіл прибуткових і збиткових малих підприємств суттєво не змінився протягом аналізованого періоду. У 2008 році частка прибуткових малих підприємств становила

62,7%, збиткових – 37,7%, в 2014 р. – 66,5% і 33,5% відповідно. Разом із тим сума загального збитку малих підприємств зросла за аналізований період більше ніж у 14 разів і досягла 175262,4 млн грн. Проблема збитковості вітчизняних малих підприємств є особливо важливою при дослідженні питання фінансового забезпечення їх розвитку. Адже саме за рахунок прибутку та амортизаційного фонду можливо здійснювати самофінансування діяльності та розвитку. Власне, не отримання прибутку, тобто збиткова діяльність малих підприємств стимулює необхідність пошуку інших джерел фінансування чи зумовлює припинення діяльності підприємства.

Загалом, самофінансування переважає у фінансовому забезпеченні розвитку малого підприємництва в Україні (рис. 2). Тобто понад 59% ресурсів, необхідних для фінансування діяльності, малі підприємства забезпечили собі самостійно шляхом використання власного капіталу, в тому числі і прибутку та амортизаційних відрахувань. Як зазначає у своєму дослідженні О.І. Куцик, обсяг амортизаційних

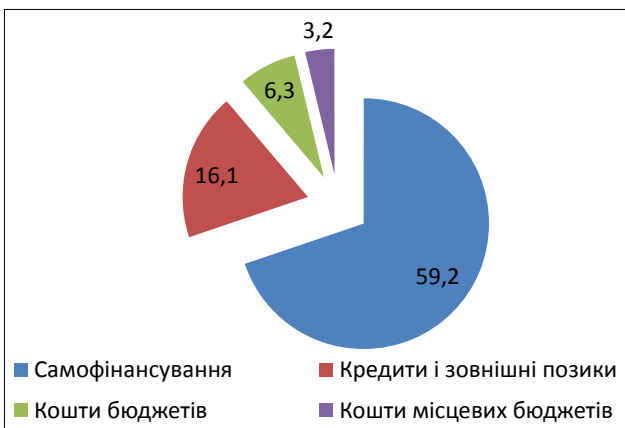
Таблиця 1

Зайнятість населення у секторі малого підприємництва України, 2008–2014 рр. [5]

(тис. осіб)

Показник	Рік							Відхилення, 2014/2008, %
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Всього найманих працівників	3745,1	3665,8	3053,1	3057,3	2994,3	2885,6	2490,0	66,5
Всього зайнятих працівників	6308	6450,9	4979,1	4462,9	4329,2	4333,3	4185,1	66,3
<i>Малі підприємства</i>								
Кількість найманих працівників	2206,2	2106,5	2043,7	2011,8	1951,6	1891,8	1583	71,8
- у % до загальної кількості найманих працівників	58,9	57,5	66,9	65,8	65,2	65,6	63,6	4,7
Кількість зайнятих працівників	2319	2227,4	2164,6	2091,5	2051,3	2010,7	1686,9	72,7
- у % до загальної кількості зайнятих працівників	36,8	34,5	43,5	46,9	47,4	46,4	40,3	3,5
<i>Фізичні особи-підприємці</i>								
Кількість найманих працівників	1538,9	1559,3	1009,4	1045,5	1042,7	993,8	907,0	58,9
- у % до загальної кількості найманих працівників	41,1	42,5	33,1	34,2	34,8	34,4	36,4	-4,7
Кількість зайнятих працівників	3989	4223,5	2814,5	2371,4	2277,9	2322,6	2498,2	62,6
- у % до загальної кількості зайнятих працівників	63,2	65,5	56,5	53,1	52,6	53,6	59,7	-3,5

відрахувань стрімко зростає в фінансуванні малих підприємств і «практично є основним джерелом внутрішніх джерел фінансових ресурсів для збиткових підприємств» [1, с. 102]. «Враховуючи те, що амортизація практично повністю використовується на формування основного і, частково, оборотного капіталу, його роль, як джерела фінансових ресурсів у суб'єктів малого підприємництва підвищується, особливо у зв'язку із введенням нових більш високих норм амортизаційних відрахувань. Як відомо, збільшення абсолютної суми амортизації зменшує суму прибутку від звичайної діяльності, що приводить до зменшення суми податку на прибуток. Це збільшує обсяги власних джерел фінансування малих підприємств, які обрали загальну систему оподаткування та обліку» [7, с. 10].

Рис. 2. Розподіл джерел фінансування діяльності малого підприємництва у 2013 р., %

Джерело: [7]

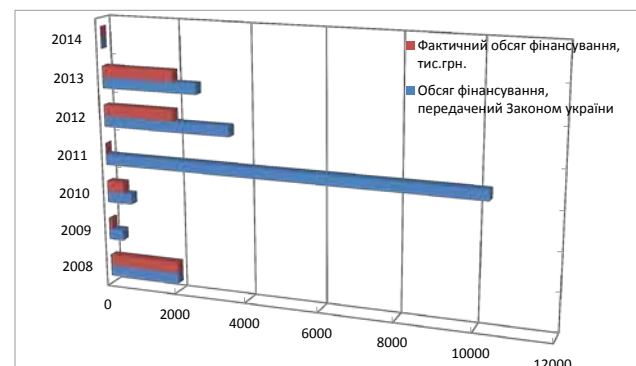
Однією з проблем дослідження самофінансування розвитку малого підприємства є тінювий характер вітчизняного бізнесу, і, відповідно, приховування реальних даних щодо формування прибутків та їх розподілу. «Враховуючи тінювий характер економіки, можна стверджувати, що статистичні джерела інформації відображають лише задекларовані результати джерел формування ресурсів малими підприємствами, тоді як насправді більшість із них реалізуються на основі прихованого самофінансування, що реалізується як законним так і незаконним способами (ресурси формуються внаслідок створення прихованих резервів, внаслідок порушення принципу формування фінансової звітності, відтермінування податкових платежів, застосування прискореної амортизації, застосування індексації тощо). Однак, варто відзначити, що для цього використовуються практично ті кошти,

що залишились після розподілу чистого прибутку між усіма учасниками господарського процесу» [1, с. 102].

Світовий досвід та сучасний стан ефективності функціонування підприємств малого бізнесу в Україні свідчать, що використовуючи лише самофінансування, неможливо досягти високих темпів розвитку. Зважаючи на те, що діяльність суб'єктів малого підприємництва лише на 59,2% фінансується самостійно (рис. 2), виникає необхідність у пошуку інших джерел фінансування. Узагальнюючи світовий та вітчизняний досвід фінансування малого підприємництва, традиційно виділяють такі джерела залучення коштів ззовні: кредити комерційних банків (фінансово-кредитний ринок); державне фінансування – у формі державної підтримки та грантів; ресурси міжнародних фондів та організацій; інвестування (фондовий ринок); ресурси приватних осіб [9; 10].

Активізація фінансово-кредитних та інвестиційних процесів державної фінансової підтримки суб'єктів малого підприємництва реалізовується через виконання завдань «Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва», що спрямована на [11]: формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва та кредитно-гарантійних установ; розроблення та запровадження ефективних кредитно-гарантійних механізмів мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва; створення та підтримку фінансових інститутів, які працюють на розвиток малого підприємництва.

Фінансове забезпечення реалізації Програми повинно здійснюватися за рахунок Державного бюджету України. Оскільки бюджет України в останні роки здебільшого дефіцитний, йому властиве постійне недо-

Рис. 3. Планові та фактичні обсяги фінансування Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, 2008–2014 рр. (тис. грн)

Джерело: [12-13]

фінансування передбачених заходів через брак бюджетних коштів (рис. 3). Зокрема, визначено, що протягом аналізованого періоду лише у 2008 році заплановані кошти в розмірі 2000 тис. грн повною мірою спрямовані з державного бюджету на забезпечення реалізації програми розвитку малого підприємства. У 2009 році недофінансування становило 320 тис. грн, у 2010 р. – 220 тис. грн, у 2011 р. непрофінансовано взагалі, тобто на 10300 тис. грн, у 2012–2013 рр. профінансовано практично на половину задекларованого обсягу. В бюджеті 2014 року такі видатки не заплановано.

Переважно передбачені бюджетні кошти направляються для підтримки малого підприємництва шляхом мікрокредитування (близько 70%) та реалізацію окремих заходів, пов'язаних із організацією та реалізацією регіональних інвестиційних програм. Також програмою передбачається щорічне фінансування підтримки малого підприємництва на регіональному рівні. Проте в регіонах кошти на підтримку підприємництва виділяються дуже нерівномірно. Зокрема, за даними Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва [7] визначено, що у 2013 році «на реалізацію регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва місцевими органами виконавчої влади передбачалося спрямувати кошти у загальній сумі 165,7 млн грн. Відповідними рішеннями рад АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя у 2013 році затверджено обсяги на реалізацію заходів зазначених програм у сумі 53,6 млн грн, що складає 32,3% від запланованого обсягу.

Найбільші обсяги фінансування на виконання регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва були затверджені в обласних бюджетах у: м. Київ – 30,0 млн грн, АР Крим – 4,45 млн грн, Одеській обл. – 3,85 млн грн, Чернігівській обл. – 2,45 млн грн., Сумській обл. – 2,3 млн грн, Кіровоградській та Івано-Франківській обл. – по 1,5 млн грн. Найменші обсяги фінансування регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва було затверджено у Дніпропетровській області – 84,4 тис. грн, м. Севастополь – 115,0 тис. грн, Херсонській області – 150,0 тис. грн та Рівненській області – 160,0 тис. грн [7]. Тобто за наведеними даними можна зробити висновок і про недофінансування розвитку підприємництва з боку регіональних бюджетів.

Потреба малого бізнесу в оборотних коштах, виходячи з досвіду розвинутих країн світу, мала б забезпечуватися шляхом залучення банківських кредитів. За результатами досліджень Міжнародної фінансової корпорації, 75% опитаних респондентів основною перешкодою на шляху розвитку малого підприємництва на місцевому рівні назвали обмежений доступ до фінансування та можливість залучення на вигідних умовах кредитних ресурсів [14]. Залучення коштів від комерційних банків складає досить ускладнену процедуру, по-перше, через суб'єктивне враження нереальності отримання кредитів (згідно із соціологічними дослідженнями, так вважають 60% українських підприємців) [10]. Діяльність малих підприємств пов'язана із підвищеним рівнем ризику, нестачі фахівців з фінансово-економічної оцінки перспектив розвитку проектів, що розглядається фінансовими установами критично. Крім того, проблеми вітчизняної банківської системи зумовили тимчасове призупинення кредитування малого бізнесу. Це зробило кредити менш доступними через їх суттєве здорожчання та зростання вимог банків щодо кредитного захисту. Ускладнюються умови отримання кредитів ще й певними суб'єктивними факторами. Зокрема, як стверджує в своєму дослідженні М.І. Іоргачова, «Сьогодні чітко виділяються ті сфери економіки, які банкіри, не зважаючи на недавню фінансову кризу, все ж готові забезпечити фінансуванням» [15]. Тобто проявляється висока галузева концентрація надання банківськими установами кредитних ресурсів. Таким чином, для більшості малих підприємств банківські кредити стають недоступними через галузеву неприналежність до пріоритетних галузей.

Отже, фінансове забезпечення малого підприємництва в Україні наразі не направлення на стимулювання його розвитку, а в кращому випадку дозволяє досягти рівня беззбитковості. Вітчизняні малі підприємства опинились в ситуації, коли власні обсяги господарювання не забезпечують повного самофінансування, а ззовні практично немає можливості отримати фінансову допомогу.

У такому разі вирішення проблем фінансування розвитку малого підприємництва повинно повною мірою регулюватися державою, особливо зважаючи на важливу роль малого підприємництва в розвитку економіки держави. Оновлення регуляторного середовища для активізації підприємницької діяльності перебуває у першочерговому переліку серед-

ньо- і довгострокових цілей розвитку. Відтак, існує необхідність встановлення чітких засад реалізації державної політики у сфері підприємництва та відновлення повного фінансування всіх видів державної фінансової підтримки.

Висновки з цього дослідження. Загалом, проведений аналіз реального стану реалізації системи фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва засвідчив, що досі в Україні не вдалося досягти вагомих позитивних наслідків та кардинально трансформувати становище як щодо відсутнього кількісного та якісного зростання ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва, так і стосовно покращання їх становлення як важливої соціально-економічної одиниці суспільного відтворення.

Державна політика у сфері фінансування характеризується переважно декларативним характером стимулювання розвитку підприємства та потребує дієвих та ефективних методів фінансової підтримки досліджуваних суб'єктів та паралельного управління цими процесами на рівні держави, регіону та самого суб'єкта господарювання.

Разом із тим проведений аналіз дозволяє стверджувати, що необхідно стимулювати як забезпечення недостатніх ресурсів для розвитку підприємства, так і зростання можливостей самофінансування суб'єктами малого підприємництва. Реалізація заходів фінансового забезпечення розвитку підприємства повинна відбуватися з використанням кращого досвіду розвинутих країн світу.

Огляд світового досвіду засвідчує, що для країн з ринковою економікою більш характерним є принцип «активізації самопомоги» при реалізації політики фінансової підтримки малого підприємства – опосередкована фінансова підтримка (переведення державою на себе державних або банківських гарантій: надання пільг за податками (збереження спрощеної системи оподаткування); надання податкових знижок або зменшення розмірів штрафу, відсотків або інших санкцій, передбачених спеціальними законами; продаж нерухомого державного або комунального майна за ціною нижче ринкової, відстрочка або розстрочка сплати податків [16, с. 167]).

Стимулювання самофінансування можливе за умови зростання обсягів діяльності підприємств. Відтак, державна підтримка в цьому напрямку повинна направлятися на формування державного замовлення, під-

тримку вітчизняного виробника. З метою стимулювання формування власних коштів, зокрема, прибутку, доцільно переглянути політику формування трансакційних витрат суб'єктів малого підприємництва з метою їх критичного зниження. Тобто необхідно максимально реалізувати заходи, направлені на подолання витрат, пов'язаних з доступом суб'єктів малого і середнього підприємства до ринків, прав діяльності, господарських ресурсів, ринкової інфраструктури, інформації, управлінських технологій, інвестицій та інновацій.

Щодо державного фінансового забезпечення, то за результатами проведеного аналізу виявлено такі необхідні заходи стимулювання розвитку малого підприємства:

1. Відновлення прямого фінансового забезпечення шляхом надання адресної цільової допомоги, субвенцій, грантів для створення та функціонування пріоритетних видів діяльності, конкретних підприємств, нових робочих місць.

2. Відновлення відшкодування частини вартості кредитів, тим самим створюючи умови спрощення і доступності отримання кредитів.

3. Формування дієвої та ефективної фінансово-кредитної політики держави, направленої на здешевшання кредитів та їх більшу доступність для малого бізнесу.

4. Посилення співпраці з міжнародними організаціями та фондами, що стимулюють розвиток малого та середнього бізнесу як з боку банківських установ так і державних регулюючих органів.

5. Стимулювання сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Значною мірою всі визначені проблеми фінансування розвитку малого підприємства в Україні та шляхи їх подолання знаходяться в залежності від вирішення проблем кризового стану економіки держави, посилення політичними причинами. Тож формування сприятливих умов для розвитку малого підприємства стануть можливими після вирішення економіко-політичних макроекономічних проблем.

Перспективи подальших досліджень з даної проблематики полягають у систематичному моніторингу змін фінансового забезпечення розвитку малого підприємства в Україні, реалізації програм державної підтримки. Також доцільно з-поміж визначених загальних напрямів державного фінансування та створення фінансової підтримки підприємству

виокремити такі, як інвестування, реалізація державних програм часткового відшкодування вартості кредитів та визначити напрями управління підвищенням їхньої ефективності щодо стимулювання розвитку підприємництва в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Куцик О.І. Система фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Куцик Олександр Іванович ; ПВНЗ «Європ. ун-т». – К., 2013. – 203 с.
2. Ломачівська І.А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва / І.А. Ломачівська // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечнікова. – 2012. – № 3-4. – С. 37-43.
3. Ватаманюк-Зелінська У.З Вплив бюджетного фінансування на розвиток підприємництва / У.З. Ватаманюк-Зелінська // Економічний форум. – 2013. – № 3. – С. 161-164.
4. Льовушкіна С.В. Забезпечення сталого розвитку малого та середнього підприємництва / С.В. Льовушкіна, Ю.М. Єфімова, О.М. Лабенко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 8(170). – С. 177-187.
5. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Putting small businesses first. Europe is good for SMEs, SMEs are good for Europe/2008 edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/press/document.cfm?action=display&doc_id=3428&userservice_id=1&request.id=0.
7. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва / Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. – К., 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CEcQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.dkrp.gov.ua%2Ffiles%2F042dbf480c.doc&ei=iM8wVOeeOYbaOJH_gLgJ&usq=AFQjCNH_f3-nDheCo32UJdRjQr3F6aCtEg&sig2=_9pk735SjX-HKwSpHzNmfA.
8. Кривоног О.Л. Фінансове забезпечення господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступ. канд. ек. наук : спец. 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит» / О.Л. Кривоног. – К., 2007. – 23 с.
9. Забарна Е.М. Сучасні тенденції фінансування розвитку підприємств / Е.М. Забарна, М.В. Кула // Вісник СумДУ. Серія економіка. – 2013. – № 2. – С. 64-72.
10. Кугій А.А. Структурний аналіз фінансового забезпечення малого підприємництва / А.А. Кугій, С.М. Сокотенюк // Економічний вісник НТУУ КПІ. – 2014. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45521>.
11. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України від 21 грудня 2000 № 2157-III із змінами і доповненнями [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
12. Про державний бюджет 2014 : Закон України від 16.01.2014 №719-VII із змінами і доповненнями [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
13. Висновки щодо виконання державного бюджету України на 2014 рік / департамент з питань бюджетної політики Рахункової Палати України. – Київ. – Рахункова Палата України. – 2015. – 67 с.
14. Ресурсне забезпечення: обмежене фінансування не завада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroprofi.com.ua/statti/632-resursne-zabezpechennja-obmezhenne-finansuvannja-ne-zavada.html>.
15. Юргачова М.І. Проблеми корпоративного кредитування в Україні / М.І. Юргачова // Економіка розвитку. – 2011. – № 4(60). – С. 59-62.
16. Ямкова І.М. Державна підтримка підприємницької діяльності громадян / І.М. Ямкова // Економіка та право. – 2011. – № 3. – С. 163-168.